

ประกาศกรมทรัพย์สินทางปัญญา

เรื่อง การขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

ส้มโอเวียงแก่น

ทะเบียนเลขที่ สช 69100273

เพื่อให้การขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นไปตาม พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 กรมทรัพย์สินทางปัญญาจึงออกประกาศไว้ ดังต่อไปนี้

ให้ขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ส้มโอเวียงแก่น คำขอเลขที่ 68100372 ทะเบียนเลขที่ สช 69100273 ซึ่งมีรายการทางทะเบียนตามบัญชีแนบท้ายประกาศฉบับนี้

ทั้งนี้ ให้มีผลตั้งแต่วันยื่นคำขอขึ้นทะเบียน 27 มีนาคม 2568

ประกาศ ณ วันที่ ๕ มกราคม พ.ศ. 2569

(นางอรมน ทรัพย์ทวีธรรม)
อธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญา

ทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

ส้มโอเวียงแก่น

Wiang Kaen Pomelo หรือ Som-O Wiang Kaen

(1) เลขที่คำขอ	68100372	ทะเบียนเลขที่	สช 69100273
(2) วันที่ยื่นคำขอ	27 มีนาคม 2568	วันที่ขึ้นทะเบียน	27 มีนาคม 2568
(3) ผู้ขอขึ้นทะเบียน	จังหวัดเชียงราย		
ที่อยู่	ศาลากลางจังหวัดเชียงราย ถนนแม่ฟ้าหลวง ตำบลริมกก อำเภอเมืองเชียงราย
จังหวัดเชียงราย 57100		
(4) รายการสินค้า	ส้มโอ		
(5) คุณภาพ ชื่อเสียง คุณสมบัติหรือคุณลักษณะเฉพาะของสินค้า			

คำนิยาม

ส้มโอเวียงแก่น หรือ Wiang Kaen Pomelo หรือ Som-O Wiang Kaen หมายถึง ส้มโอพันธุ์ขาวใหญ่ ที่มีผลทรงรี ผิวเปลือกสีเขียวอมเหลือง ต่อม้าน้ำมันใหญ่ ห่างและนูน เปลือกหนาเล็กน้อย เนื้อกุ่มใหญ่ แน่น ฉ่ำน้ำ สีขาวอมเหลืองอ่อน เนื้อกรอบ รสชาติเปรี้ยวอมหวาน ช่า ผาต และขมเล็กน้อย พันธุ์ทองดี ที่มีผลทรงกลมแบน ขั้วผลมีจีบ ผิวเปลือกสีเหลือง ต่อม้าน้ำมันละเอียด เปลือกบาง เนื้อกุ่มมีสีชมพูอ่อน นุ่ม ฉ่ำน้ำ รสชาติหวานอมเปรี้ยว ขมและซ่าเล็กน้อย และพันธุ์เซลเลอร์ ที่มีผลมีรูปทรงกลม ผิวเปลือกสีเขียวอ่อน ต่อม้าน้ำมันน้อย ผิวสากมือ เปลือกหนา เนื้อกุ่มเล็ก กรอบ ไม่ฉ่ำน้ำ สีแดงทับทิม รสชาติหวานอมเปรี้ยว และซ่าเล็กน้อย ขอบเขตการผลิต ครอบคลุมพื้นที่ตำบลม่วงยาย ตำบลหล่ายงาว ตำบลปอ และตำบลท่าข้าม ของอำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย

ลักษณะของสินค้า

(1) พันธุ์ส้มโอ : พันธุ์ขาวใหญ่ พันธุ์ทองดี และพันธุ์เซลเลอร์

(2) ลักษณะแยกตามสายพันธุ์

(2.1) พันธุ์ขาวใหญ่ : ผลทรงรี ผิวเปลือกสีเขียวอมเหลือง ต่อม้าน้ำมันใหญ่ ห่าง และนูน เปลือกหนาเล็กน้อย เนื้อกุ่มใหญ่ แน่น ฉ่ำน้ำ สีขาวอมเหลืองอ่อน เนื้อกรอบ รสชาติเปรี้ยวอมหวาน ช่า ผาต และขมเล็กน้อย มีน้ำหนักในช่วง 1.2 – 2.5 กิโลกรัมต่อผล ค่าความหวานไม่ต่ำกว่า 9 องศาบริกซ์

(2.2) พันธุ์ทองดี : ผลทรงกลมแบน ขั้วผลมีจีบ ผิวเปลือกมีสีเหลือง ต่อม้าน้ำมันละเอียด เปลือกบาง เนื้อกุ่มสีชมพูอ่อน นุ่ม ฉ่ำน้ำ รสชาติหวานอมเปรี้ยว ขม และซ่าเล็กน้อย น้ำหนักในช่วง 1 - 2 กิโลกรัมต่อผล ค่าความหวานไม่ต่ำกว่า 9 องศาบริกซ์

(2.3) พันธุ์เซลเลอร์ : ผลทรงกลม ผิวเปลือกสีเขียวอ่อน ต่อม้าน้ำมันน้อย ผิวสากมือ เปลือกหนา เนื้อกุ่มเล็ก กรอบ ไม่ฉ่ำน้ำ สีแดงทับทิม รสชาติหวานอมเปรี้ยว ซ่าเล็กน้อย น้ำหนักในช่วง 0.8 - 2.0 กิโลกรัมต่อผล ค่าความหวานไม่ต่ำกว่า 9 องศาบริกซ์

กระบวนการผลิต

วัตถุดิบ

การคัดเลือกและการเตรียมพันธุ์ส้มโอ กิ่งพันธุ์ส้มโอที่จะนำมาใช้ ต้องเป็นกิ่งพันธุ์ที่ถูกต้องตามสายพันธุ์ ได้แก่ พันธุ์ขาวใหญ่ พันธุ์ทองดี และพันธุ์เซลเลอร์ โดยต้องได้จากการขยายพันธุ์ของต้นแม่พันธุ์ที่ปลูกอยู่ในพื้นที่อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย

การปลูก

(1) ฤดูกาลปลูก ที่เหมาะสมในช่วงฤดูฝน ระหว่างเดือนพฤษภาคม - มิถุนายน และในกรณีที่มีแหล่งน้ำเพียงพอ สามารถปลูกได้ตลอดทั้งปี

(2) ลักษณะดินที่เหมาะสม ได้แก่ ดินเหนียวหรือดินร่วนปนทรายที่มีการระบายน้ำดี มีปริมาณอินทรีย์วัตถุสูง สภาพพื้นที่ไม่เกิดน้ำท่วมขัง และมีค่าความเป็นกรด - ด่าง อยู่ระหว่าง 5.1 - 7.3

(3) ระยะปลูก กำหนดระยะปลูกระหว่างต้นและระหว่างแถวที่ 8 x 8 เมตร ทั้งนี้ หากพื้นที่มีระดับน้ำใต้ดินสูง อาจปรับระยะปลูกเป็น 6 x 6 เมตร หรือ 7 x 8 เมตร ตามความเหมาะสมของพื้นที่

(4) การขุดหลุมปลูก ควรกำหนดขนาดหลุมปลูกกว้าง 50 เซนติเมตร และลึก 50 เซนติเมตร โดยแยกดินชั้นบนออกจากดินชั้นล่าง จากนั้นตากดินเป็นเวลา 1 - 2 สัปดาห์ เพื่อช่วยกำจัดเชื้อโรค รวมทั้งแมลงที่อาจปะปนอยู่ในดิน

(5) การเตรียมหลุมปลูก ให้ผสมดินกับปุ๋ยหมัก เศษใบไม้ หญ้าแห้ง และดินชั้นล่างบางส่วน จากนั้นกลบลงจนเต็มหลุม พร้อมทั้งรองก้นหลุมด้วยปูนขาว เพื่อปรับปรุงคุณภาพดินให้เหมาะสมต่อการเพาะปลูก

(6) การวางกิ่งพันธุ์และการปลูก ให้นำกิ่งพันธุ์ส้มโอวางตรงกลางหลุม โดยให้ระดับดินในถุงเพาะต้นกล้าสูงกว่าปากหลุมเล็กน้อย กดดินรอบโคนต้นให้แน่น ปักไม้ค้ำยันเพื่อป้องกันลมโยก และคลุมโคนต้นด้วยฟางข้าวหรือหญ้าแห้งเพื่อรักษาความชื้น

การดูแลรักษา

(1) การให้น้ำ ระยะเริ่มปลูก ให้ความชุ่มชื้นแก่ต้นกล้าอย่างสม่ำเสมอจนกว่าต้นจะตั้งตัวได้ เมื่อเข้าสู่ระยะเดือนแรก ให้น้ำ เช่น ระบบสปริงเกอร์ ครั้งละ 10 - 15 นาที วันเว้นวัน ระยะเดือนที่สอง ปรับการให้น้ำเป็นทุก 5 วันต่อครั้ง เมื่อระยะเจริญเติบโตเต็มที่ ปรับการให้น้ำเป็นสัปดาห์ละครั้ง

(2) การให้ปุ๋ย สำหรับต้นส้มโออายุ 1 - 4 ปี ควรใส่ปุ๋ยคอกและปุ๋ยเคมี ทุก 6 เดือน ต้นส้มโออายุ 4 - 5 ปี ให้ใส่ปุ๋ยคอกร่วมกับปุ๋ยเคมี โดยเน้นช่วงที่ต้นส้มโอออกดอกและแตกใบอ่อน พร้อมให้น้ำ เช่น ระบบสปริงเกอร์ ทุก ๆ 10 วัน

(3) การตัดแต่งกิ่ง ให้ดำเนินการตัดแต่งกิ่งที่ไม่เป็นระเบียบ กิ่งที่แย่งแสงหรือแข่งขันกับลำต้น หรือกิ่งที่มีโรคหรือแมลง หลังจากทำการตัดแต่งกิ่งแล้ว ให้ทาสาร เช่น สารป้องกันเชื้อรา หรือปูนแดงผสมน้ำ เป็นต้น ทาที่รอยตัดกิ่งไม้ที่ถูกตัดทิ้งแล้ว ต้องนำออกจากแปลงเพื่อนำไปเผาทำลายอย่างถูกต้อง

(4) การกำจัดวัชพืช ควรดำเนินการอย่างเหมาะสม เพื่อป้องกันไม่ให้วัชพืชหนาแน่นเกินไป เนื่องจากอาจเป็นแหล่งสะสมโรคและแมลง แต่ควรระวังพืชบางส่วนไว้เพื่อช่วยรักษาคุณภาพหน้าดินและลดการระเหยของน้ำ

(5) การป้องกันศัตรูพืช ในช่วงเดือนกรกฎาคม - สิงหาคม ให้เฝ้าระวังแมลงศัตรูพืช เช่น หนอนชอนใบ และในช่วงเดือนมิถุนายน - สิงหาคม ให้เฝ้าระวังเพลี้ยไฟและไรแดง โดยสามารถใช้สารเคมี เช่น ไพริดาเบน (Pyridaben) อิมิดาโคลพริด (Imidacloprid) หรือฟิโพรนิล (Fipronil) เป็นต้น ทั้งนี้ ต้องดื่ดใช้สารเคมีก่อนการเก็บเกี่ยวไม่น้อยกว่า 1 เดือน

การเก็บเกี่ยวผลผลิต

ส้มโอจะเริ่มให้ผลผลิตเมื่อมีอายุครบ 5 ปี และจะให้ผลผลิตสูงสุดในช่วง 5 – 8 ปี การเก็บเกี่ยวผลผลิตอยู่ระหว่างเดือนมิถุนายน - ตุลาคม โดยเก็บเกี่ยวเมื่อผลสุกแก่ร้อยละ 80 หรือมีอายุผลครบ 7.5 เดือน นับจากวันที่ดอกบาน ด้วยวิธี ดังนี้

(1) การใช้กรรไกรแบบตัดหรือหนีบ (แบบอีเต็ง) หรือใช้ขอตัดแบบเชือกกระตุกต่อด้าม โดยตัดผลส้มโอพร้อมใบและช่อดอกอย่างระมัดระวัง เพื่อป้องกันผลหลุดร่วงสู่พื้นและเกิดความเสียหาย

(2) เก็บผลส้มโอไว้ในที่ร่มและที่มีอากาศถ่ายเทสะดวก ทั้งนี้ การส่งออกไปยังต่างประเทศต้องคัดเลือกผลส้มโอที่มีผิวสวยงาม รอยตำหนิไม่เกินร้อยละ 5 และปราศจากโรคและแมลง

การบรรจุหีบห่อ

(1) รายละเอียดบนฉลาก หรือบรรจุภัณฑ์ ให้ประกอบด้วยคำว่า “ส้มโอเวียงแก่น” หรือ “Wiang Kaen Pomelo” หรือ “Som-O Wiang Kaen”

(2) ให้ระบุชื่อผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการค้า สถานที่ผลิตหรือจัดจำหน่าย หรือข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น วันที่บริโภค วิธีการบริโภค หรือการเก็บรักษา เป็นต้น เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภค และสามารถตรวจสอบย้อนกลับได้

(6) ความสัมพันธ์ระหว่างสินค้ากับแหล่งภูมิศาสตร์

ลักษณะภูมิประเทศ

อำเภอเวียงแก่น ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของจังหวัดเชียงราย มีลักษณะภูมิประเทศเป็นทั้งพื้นที่ราบลุ่มและพื้นที่ภูเขา โดยพื้นที่ราบลุ่มมีแม่น้ำจาวไหลผ่านทุกตำบล ได้แก่ ตำบลปอ ตำบลท่าข้าม ตำบลม่วงยาย และตำบลห้วยจาว ก่อนไหลลงสู่แม่น้ำโขงในเขตตำบลห้วยจาว ส่วนพื้นที่ภูเขาเป็นภูเขาสลับซับซ้อน ประกอบด้วยดอยยาวและดอยผาหม่น พื้นที่มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางเฉลี่ยประมาณ 360–1,600 เมตร พื้นที่อำเภอเวียงแก่นเป็นแอ่งกระทะ ล้อมรอบด้วยภูเขา พื้นที่เพาะปลูกส้มโอส่วนใหญ่ตั้งอยู่บนพื้นที่ราบริมแม่น้ำจาว และพื้นที่ลาดเชิงเขา ดินในพื้นที่เกิดจากการทับถมของตะกอนแม่น้ำโขงและแม่น้ำจาว มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยแร่ธาตุอาหาร สภาพดินเป็นดินโปร่ง ร่วนซุย มีอินทรีย์วัตถุสูง และมีการระบายน้ำได้ดี มีค่าความเป็นกรด – ด่าง (pH) ประมาณ 5.1 – 7.3 และมีแหล่งน้ำเพียงพอต่อการทำการเกษตร

สภาพภูมิอากาศ อำเภอเวียงแก่นได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ในช่วงฤดูฝน และลมตะวันออกเฉียงเหนือในช่วงฤดูหนาว แบ่งออกเป็น 3 ฤดู ได้แก่ ฤดูร้อน ระหว่างเดือนมีนาคม – พฤษภาคม ฤดูฝน ระหว่างเดือนมิถุนายน – ตุลาคม และฤดูหนาว ระหว่างเดือนพฤศจิกายน – กุมภาพันธ์ อุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ 9 องศาเซลเซียส ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยต่อปี 1,500 – 2,000 มิลลิเมตร และอุณหภูมิเฉลี่ย 25 – 30 องศาเซลเซียส

ด้วยลักษณะดังกล่าวของอำเภอเวียงแก่น ทุกตำบลมีพื้นที่ติดกับแหล่งน้ำธรรมชาติ เช่น แม่น้ำจาว เป็นต้น ซึ่งส่งผลให้เกิดการสะสมธาตุอาหารและอินทรีย์วัตถุในดินอย่างเพียงพอต่อการปลูกส้มโอ ดินมีค่าความเป็นกรด – ด่างที่เหมาะสม ทำให้ส้มโอสามารถดูดซึมธาตุอาหารได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ปริมาณน้ำฝนและอุณหภูมิในพื้นที่ยังเหมาะสมต่อการเจริญเติบโตและการสร้างผลผลิตของส้มโอ โดยอุณหภูมิที่เหมาะสมอยู่ในช่วง 25 – 30 องศาเซลเซียส หากอุณหภูมิสูงหรือต่ำเกินไป อาจทำให้การติดผลลดลงหรือไม่ติดผลเลย

ประวัติความเป็นมา

ส้มโอเวียงแก่น มีจุดเริ่มต้นจากบริษัท รักษ์เกษตร จำกัด ได้นำเกษตรกรอำเภอเวียงแก่นจำนวน 10 ราย ไปศึกษาดูงานการปลูกส้มโอที่อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม เมื่อปี พ.ศ. 2532 ต่อมานายนวล รวมจิต เกษตรกรในพื้นที่ได้นำส้มโอพันธุ์ทองดีมาปลูกในตำบลม่วงยาย อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย พบว่ามีรสชาติหวานอมเปรี้ยว เนื้อแน่น เปลือกหนา และทนต่อการขนส่ง จึงเหมาะสมต่อการส่งออก จึงเป็นที่ต้องการของตลาดทั้งในและต่างประเทศ จากนั้นในปี พ.ศ. 2537 เกษตรกรได้ขยายพื้นที่ปลูกส้มโอครอบคลุมทั้ง 4 ตำบล ได้แก่ ตำบลม่วงยาย หล่ายงาว ท่าข้าม และปอ โดยใช้กิ่งพันธุ์จากต้นพันธุ์เดิมในตำบลม่วงยาย ต่อมาเมื่อมีความรู้และความเชี่ยวชาญเพียงพอ ในปี พ.ศ. 2545 จึงนำส้มโอพันธุ์ขาวใหญ่และพันธุ์เซลเลอร์จากอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม มาปลูกเพิ่มเติม

ด้วยอำเภอเวียงแก่นเป็นอำเภอที่มีชื่อเสียงด้านเศรษฐกิจ การค้า และการท่องเที่ยว มีจุดผ่านแดนถาวรเชื่อมต่อกับ สปป.ลาว จีน และเวียดนาม การค้าชายแดนจึงดำเนินการโดยพ่อค้าจากทั้ง 3 ประเทศรวมทั้งพ่อค้าชาวไทย หนึ่งในสินค้าสำคัญที่มีการค้าระหว่างประเทศ คือ ส้มโอ จนสร้างชื่อเสียงและความต้องการเป็นอย่างยิ่ง ต่อมาในปี พ.ศ. 2547 กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้เริ่มดำเนินการรับสมัครเกษตรกรผู้สนใจเข้าร่วมโครงการการจัดการคุณภาพผลผลิตทางการเกษตร (GAP) จนกระทั่งอำเภอเวียงแก่น มีพื้นที่ปลูกส้มโอปลอดสารเคมีเพื่อการส่งออกกว่า 3,000 ไร่ โดยมีผลผลิตประมาณ 10 ล้านลูกต่อปี และได้มีการส่งออกไปยังตลาดต่างประเทศในภูมิภาคเอเชีย ได้แก่ จีน เขตบริหารพิเศษฮ่องกง และสหภาพยุโรป (EU) โดยพันธุ์ส้มโอที่ปลูกมากที่สุด คือ พันธุ์ทองดี เนื่องจากเป็นพันธุ์ที่ตลาดนิยม รองลงมาคือ พันธุ์ขาวใหญ่ และพันธุ์เซลเลอร์ตามลำดับ และเพื่อเป็นการส่งเสริมช่องทางการจำหน่ายผลผลิตส้มโอเวียงแก่น และสนับสนุนการเผยแพร่ผลผลิตส้มโอเวียงแก่น ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญของอำเภอเวียงแก่นให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง อำเภอเวียงแก่นจึงได้จัดงาน “ส้มโอและของดีเวียงแก่น” ขึ้นเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2540 และได้ดำเนินการจัดงานอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน ส่งผลให้ส้มโอเวียงแก่นมีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักแพร่หลายจนถึงปัจจุบัน

(7) ขอบเขตที่ตั้งแหล่งภูมิศาสตร์

ขอบเขตพื้นที่การผลิต ส้มโอเวียงแก่น ครอบคลุมพื้นที่อำเภอเวียงแก่น ของจังหวัดเชียงราย รายละเอียดตามแผนที่

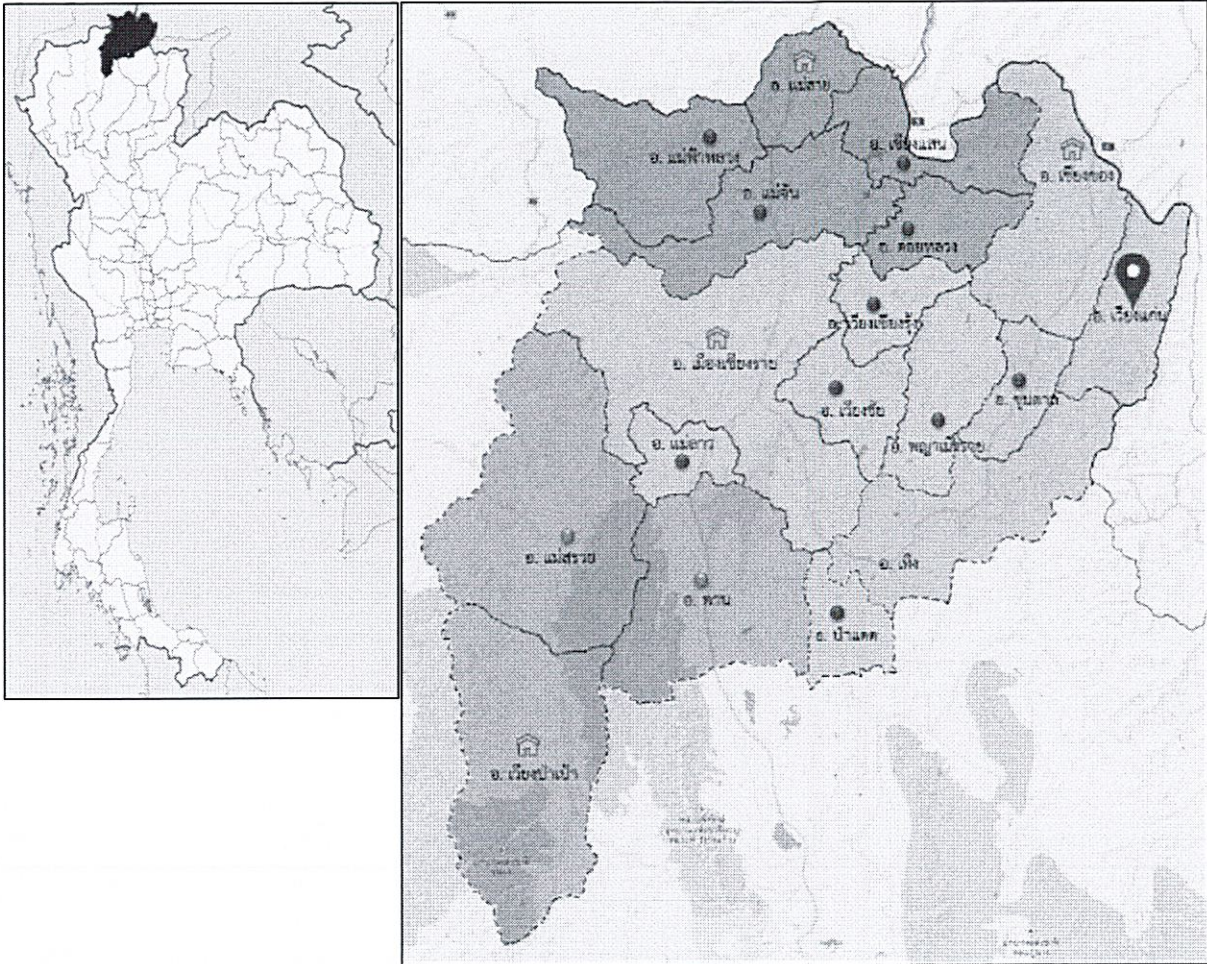
(8) การพิสูจน์แหล่งกำเนิด

- (1) ส้มโอเวียงแก่น ต้องผลิตในเขตพื้นที่ที่กำหนด และตามกระบวนการผลิตข้างต้น
- (2) กระบวนการผลิตจะต้องผ่านการควบคุมตรวจสอบ คือ มีการขึ้นทะเบียนสมาชิกผู้ผลิตและผู้ประกอบการค้า ส้มโอเวียงแก่น รวมทั้งต้องมีเอกสารกำกับเพื่อการตรวจสอบย้อนกลับได้

(9) เงื่อนไขที่นายทะเบียนกำหนดตามมาตรา 15

- (1) ให้มีการจัดทำทะเบียนสมาชิกผู้ผลิตและผู้ประกอบการค้าที่ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ส้มโอเวียงแก่น
- (2) ผู้ขอขึ้นทะเบียนสมาชิกผู้ผลิตและผู้ประกอบการค้า จะต้องปฏิบัติตามคู่มือการปฏิบัติงานสำหรับสมาชิกผู้ขอใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ส้มโอเวียงแก่น และดำเนินการตามแผนการควบคุมตรวจสอบ ทั้งกระบวนการผลิตในระดับผู้ผลิตและระดับจังหวัด

แผนที่แสดงแหล่งภูมิศาสตร์ ส้มโอเวียงแก่น

ขอบเขตพื้นที่การผลิต ส้มโอเวียงแก่น ครอบคลุมพื้นที่อำเภอเวียงแก่น ของจังหวัดเชียงราย